

7.5 Aktørenes rolle?

Det er likevel en del som er skeptiske til overraskelsesprinsippene som grunnlag for en teori om bekreftelse. Bekreftelse blir nemlig *kontekstavhengig*.

For det første avhenger i hvilken grad en hypotese avkreftes eller bekreftes, av en observasjon, av hvilke alternativer som er tilgjengelige for oss. Det er ikke noe som er *gitt* i situasjonen. Og hvilke alternativer vi kjenner, endrer seg. En konsekvens av poenget er at jo færre hypoteser man har, jo lettere er det å skaffe bekreftelse. For å bruke overraskelsesprinsippene må vi derfor i det minste ha en regel om at vi må vurdere *alle* hypoteser vi har.

Vi må også ta alle *data* i betraktning. Det virker kanskje overraskende at en hypotese er gal selv om den predikerer noe som ellers er vanskelig å redegjøre for, men vi må se på hvordan hypotesen gjør det *totalt sett*. Investeringsrådgiveren Elaine Garzarelli ble verdenskjent da hun som en av få forutså Black Monday (børskollapsen i 1987), og det kunne umiddelbart se ut som at det bekreftet systemene hun benyttet. Analyser av prediksjonene hennes over en tiårsperiode viser imidlertid at de ikke var bedre enn vilkårlig gjetting (Sherden, 1999). Hun hadde bare flaks med Black Monday. Et enkelttreff er egentlig ikke så overraskende, særlig når vi tar i betraktning hvor mange prediksjoner som ukentlig fremlegges av forskjellige rådgivere med forskjellige systemer. *Bekreftelsestendens* er en utfordring, og vitenskapelige undersøkelser må designes slik at vi ikke overser data som ikke passer med hypotesene vi har tillit til.

For det andre avhenger hvor mye bekreftelse en hypotese mottar av en test, av *hvor godt bekreftet (sannsynlig) den allerede er*, og hvor godt bekreftet alternativene er. I så fall er det ofte vanskelig å avgjøre entydig hva en bestemt test *gjør* med en hypotese.

Forskjellige forskere er gjerne uenige om nøyaktig hvor godt bekreftet en hypotese allerede er, og ikke minst om hvor overraskende forskjellige observasjoner er, *gitt at* hypotesen er korrekt. I så fall vil de også være uenige om hva en bestemt undersøkelse forteller oss.

I vitenskapelig arbeid oppstår slike situasjoner ofte. Det er ofte flere hypoteser i spill, og vitenskapelig arbeid går i forskjellige retninger samtidig, fordi vitenskapsfolk er uenige om hvilken tillit vi bør ha til forskjellige mulige hypoteser, og hvordan man bør justere tilliten i lys av forskjellige data. Og når hva observasjoner gjør med hypoteser, avhenger av bakgrunnsteori, kan feil i bakgrunnsteorien forplante seg og gjøre at hypoteser ikke blir forkastet når de burde, fordi man har for stor tillit til dem i utgangspunktet.

Noen filosofer, særlig neo-popperianere som Deborah Mayo, er kritiske til et slikt *aktørsentrert* syn på bekreftelse. Dersom det ikke finnes noe *nøytralt* mål på hvor godt undersøkelser avkrefter eller bekrefter en hypotese, uavhengig av bakgrunnskunnskap, risikerer vi ifølge Mayo (1996) å undergrave vitenskapelige resultaters «objektivitet».

Mayo argumenterer for at det som gjør at informasjonen vi får i en undersøkelse, er evidens, ikke avhenger av bakgrunnskunnskap eller sannsynligheter. Observasjoner er evidens, ifølge Mayo, *fordi* informasjonen stammer fra tester utført i tråd med prinsipper for god